

LISTOPAD

*Podzimní ráno
se v bledé mlze koupe
jak v mýdlové pěně.
Pěna se blýská
duhovými barvami
a kruh je uzavřen.*

*Vidět jsou pouze nejbližší stromy
a les, či cestu lze jenom tušit.*

*Svět je daleko
a to je příjemné.
Třeba je středověk
anebo aspoň předminulé století.*

*V mlze je možné snít
a činí to zřejmě ovečky,
pasoucí se na stříbrné louce,
kterým mlha spadla do kožíšků.*

Zdenka Čechová

Z OBECNÍHO ÚŘADU

Usnesení č. 22 z jednání zastupitelstva Obce Budišov ze dne 13.7.2006

Upravená verze z důvodů dodržení zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Vypuštěné údaje o soukromých osobách a přílohy jsou v plném znění k nahlédnutí oprávněným osobám (občané Budišova a vlastníci nemovitostí na budišovském katastru) na Obecním úřadě Budišov.

Zastupitelstvo obce:

bere na vědomí:

- kontrolu zápisu z minulé schůze
 - postup prací na těchto akcích:
 - přístavba jídelny Základní školy
 - 2 b.j. pod hřbitovem č.p. 191
 - veřejné osvětlení
 - kulturní sál
 - přípravy k zahájení stavby splašková kanalizace
 - stav financování parkoviště u zámku /Phare/
 - získání grantu „Rozvoj mikroregionů 2006“ ve výši 400 000 Kč
 - získání grantové podpory pro akci „Komplexní propagace regionu Horácko a Hrotovicko“ ve výši 1 160 000 Kč
 - poděkování Obecnímu úřadu za pomoc při přípravě akce „Země s vůní vanilky“
 - žádost o zaměstnání v o. p. s. Bono Publico
 - nabídku firmy Západomoravská energetika na dodávku el. energie pro Obec Budišov
- schvaluje:
- rozšíření počtu členů zastupitelstva a současné ustavení rady zastupitelstva obce
 - záměr po dohodě s arch. Řičářem zůstat jediným zakladatelem Bona Publica o. p. s., tato společnost bude mít pozměněný název se současným IČO, členové správní rady: Ladislav Pěta, Petr Piňos, Ing. Zdenek Toufar. Členové dozorčí rady: Vladimír Suchánek, Dr. Vladimír Cisár, Lenka Řehořková. Tento záměr je výsledkem asi půlročního jednání. Základním důvodem je vklad majetku Obce Budišov
 - přidělení bytů v Domě s pečovatelskou službou
 - přidělení sociálního bytu
 - rozpočtové úpravy ke dni 20. 6. 2006 dle přiloženého soupisu
 - odprodej části pozemku p.č. 637/1 u rybníka Pyšelák dle přiloženého geometrického plánu nově vyměřené p. č. 637/3. Celková výměra pozemku 120 m² Cena 100 Kč za 1 m²
 - odprodej lesní půdy v oblasti rybníku Pyšelák p. č. 4360/6, p. č. 4360/7, p. č. 4385/5 podle geometrického plánu. Celková výměra pozemků je 262 m²
 - záměr požádat v co nejkratší době předsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o navrácení statutu „MĚSTYS“, který Obec Budišov v minulosti užívala
 - nedoporučuje aplikaci látek ničících bakterie v Mateřské školce Budišov
 - prodej auta M 461 v majetku obce Budišov na SDH Mihoukovice za cenu 5 000,- Kč ukládá:
 - projednat s p. Slabým a hasiči z Mihoukovic problémy, které vznikly se závozem rybníka Virek, odpovídá p. Piňos, p. Marek Pavlíček, termín do 20. 7. 2006

- v zákonném termínu písemně odpovědět na stížnost ze dne 16. 6. 2006, odpovídá p. starosta, Ing. Šedivá, termín dle zákona
- připravit podklady pro Západosmoravskou energetiku k nabídce na dodávku el. energie pro obec Budišov, odpovídá p. starosta, p. Marek Pavlíček, termín do 31. 7. 2006

ZPRÁVY

Běh Terryho Foxe

Dne 20. června zorganizovala Základní škola Budišov za podpory Obecního úřadu Budišov, KÚ Vysočina a třebičských firem TIPa a ZON již třetí ročník Běhu Terryho Foxe. Trasy v délce 900 nebo 3600 metrů v budišovském zámeckém parku a jeho okolí absolvovali nejen žáci z místní základní a mateřské školy, ale také děti z Rudíkova a Tasova a zástupci veřejnosti. O doprovodný program se postarala Střední zdravotnická škola Třebíč a Hasičský záchranný sbor, rovněž z Třebíče. 179 účastníků přispělo celkovou částkou 7021 korun na výzkum prostředků pro boj s rakovinou.

Výstava drobného zvířectva v Budišově

Ve dnech 12. a 13. srpna se uskutečnila výstava drobného zvířectva v chovatelském areálu v Budišově. Byl to již II. ročník soutěžní výstavy o Putovní pohár Obce Budišov v odbornostech chovu králiků, holubů a drůbeže. Zahájení výstavy se zúčastnili i místostarostové obce pan Petr Piňos a ing. Ladislav Dokulil.

Posuzovatel Jan Doležal

Výstavu shlédlo přes pět set návštěvníků a stejný počet dětí, které mají vždy vstup na výstavu zdarma.

Vystaveno bylo 94 králíků, 100 holubů a 165 kusů vodní a hrabavé drůbeže. Výstavu zpestřily ukázkové expozice exotického ptactva a kamerunských koziček.

V odbornosti chovu králíků zvítězil a putovní pohár získal František Matoušek z Náměště nad Oslavou za plemeno králíků český černopesíkatý. Druhé místo obsadil přítel Klíma z Velké Bíteše za činčily velké, třetí místo obsadil loňský vítěz v této odbornosti ing. Jaromír Dobrovolný z Rudíkova za angory.

V odbornosti chovu holubů zvítězil a již podruhé získal putovní pohár přítel Josef Dobrovolný z Třebíče za prácheňské kániky černé, druhé místo též podruhé obsadil přítel Alois Sedlák z Budišova za norimberské bagdety, třetí místo obsadil přítel Martin Novák z Budišova za norimberské bagdety.

V odbornosti chovu drůbeže zvítězil a také již po druhé získal putovní pohár přítel Alois Sedlák z Budišova za plemeno drůbeže Ko schamo, druhé místo obsadil Karel Hedbávný za plymutku bílou, třetí místo získal Miloslav Procházka z Luk nad Jihlavou za kachnu smaragdovou černou.

Dále posuzovatelé udělili za nejlépe oceněná zvířata v každé odbornosti po pěti čestných cenách.

Vladimír Andrlík při posuzování burgundského králíka

Posuzovatel Josef Nykl

Někteří ocenění vystavovatelé

Zleva: Dupal, Novotný, Dobrovolný, Ing. Dobrovolný, bratři Řiháčkové

Posuzovatelům přáteli Vladimírovi Andrlíkovi, Josefu Nyklovi, Martinu Smetanovi a Janu Doleželovi patří velké uznání za velmi kvalitně provedené ocenění. Budišovská organizace je známá tím, že je tam mnoho zvířat takzvané exotických, která se neobjevují běžně na každé výstavě, zvláště u drůbeže zásluhou místních členů přítele Sedláka, Durdy a Dupala.

Martin Smetana při posuzování benešovského holuba

Výstava, ač rozsahem menší než jiná léta, plně splnila svůj účel, návštěvníci odcházeli spokojení, k čemuž přispěla i bohatá tombola, ve které zvláště děti vyhrály nejen živá zvířátka, ale i krmivo pro ně, školní potřeby a různé drobné upomínkové předměty věnované sponzory výstavy.

Josef Dobrovolný

Z KULTURY

Budišovské kulturní léto

Při představě léta se nám vybaví teplo, pobyt u vody nebo v přírodě. To letošní provázela především vrtkavost počasí, při střídání tropických teplot s podzimním počasím, která pořádání jakékoliv venkovní akce činila víc než odvážným.

Nejvíce na to doplatil Svaz žen, který v době vrcholícího léta připravoval pouťovou taneční zábavu Pod Hrázkou. V sobotu 12. srpna začalo odpoledne pršet a vytrvalý déšť konání zábavy znemožnil.

Za týden nato, 19. srpna, přichystal Ochotnický soubor Budišov na zámeckém nádvoří derniéru svého úspěšného představení Ostrov milování. V pátek odpoledne jí předcházelo postavení jeviště, kulis a ozvučení celého prostoru. Noc z pátku na sobotu členové souboru strávili hlídáním aparatury a doufali, že nezačne pršet. Sobotní slunce a především teplo jako by se odvděčilo za veškerou námahu, vydrželo až do 19.00 hod, kdy asi 100 návštěvníků shlédlo tuto hru se zpěvy.

Rozloučení s létem a prázdninami, to byla Procházka temným pohádkovým parkem. Ochotnický divadelní soubor Budišov připravil pro odvážné děti 25. srpna v zámeckém parku od 20.00 do 21.00 hod nejedno překvapení.

Úsilí spojené s přípravami těchto akcí přineslo všem návštěvníkům radost, a to je ta největší odměna, které se pořadatelům mohlo dostat.

Z HISTORIE

Pekařák

Pekařský rybník byl v Budišově snad od nepaměti. Ještě než se k němu dostanu, pokusím se projít historií i kolem ostatních menších rybníčků nacházejících se v minulých dobách na městečku a Dolním konci.

V Budišově bylo v roce 1928, pro meliorační účely založeno vodní družstvo, jehož předsedou byl František Zezula. Nákladem 576 015 Kč byla odvodněna plocha o rozloze 128,273 ha. Pro vodu přítékající z melioračních pozemků byla v roce 1933 zřízena obecní nádržka před domem závodů Baťových (před dnešním novinovým stánkem).

V budišovské kronice je v roce 1934 zmínka o regulování rybníka na městečku (před Kašparovými) a zbudování struhy z rybníka nákladem 34 000 Kč. Roku 1938 dochází k další regulaci Horní části Budišova a nákladem 34 000 Kč je rybníček předělán ve větší bazén, do kterého se může zajet i s vozem (z tohoto období pochází fotografie Ondřeje Knolla). Tato regulace byla provedena za starostování Josefa Kazdy. Konec tohoto rybníčka se datuje do roku 1985, kdy po uložení odpadních rour dochází k jeho zavezení.

V souvislosti s kácením stromů na Dolním konci a následném vysázení nových, a to v roce 1937 a 1938, je zde vybudována nádržka. Byl to menší rybníček, který se nacházel před Chybovými. Ten byl nákladem 7 000 Kčs v roce 1968 zlikvidován.

„Bazena“ 1934

Pekařák v letech 1920–21

Prvním hmatatelným důkazem o existenci rybníku Pekařáku (jeho název vznikl podle pekařství Antonína Michálka, jehož dům stál na břehu již zmíněného rybníka) jsou fotografie. Ta první je z roku 1920–21. Velká oprava (zachycena na fotografii) spadá do let 1955–56. V té době sahala voda rybníka až k domům Kratochvilů a Krejčů. Dle vyprávění pamětníků došlo v těchto místech v roce 1964 k vytvoření nové hráze, která dostala vodu několik metrů od domů.

A to se již dostáváme do roku 1966, kdy dochází k rozsáhlé úpravě rybníka Pekařský. Iniciátorem celé akce byl předseda MNV Valentin Suchánek. Nejprve bylo provedeno odbahnění rybníka a ze všech stran byly postaveny opěrné hráze. Velkým podílem při těchto akcích přispělo místní zemědělské družstvo, které dalo k dispozici, kromě traktorů, vleček a nakladače, svoji stavební skupinu. Vydatně pomáhali i místní občané, kteří zde odpracovali 1679 pracovních hodin. Na celou úpravu rybníka bylo vynaloženo 28 828 Kčs, z toho činily: příspěvek od statní spořitelny 20 000 Kčs, vlastní prostředky MNV 8 028 Kčs a od občanů (místo brigády) 800 Kčs. Hotové dílo představovalo hodnotu 80 000 Kčs.

Velká oprava 1955-56

Vypuštěný Pekařák 21. 8. 2006

A to jsme se dostali až do současnosti. Začátkem srpna 2006 dochází k vypuštění Pekařáku, po kterém bude následovat vybagrování a odvezení bahna. Položením kanalizace a jejím následným zahrnutím hlínou skončí historie rybníku Pekařáku.

Fotografie z archívu rodiny Němečkovy a autora

Děkuji Ladislavu Eichlerovi za ochotné dodání historických dat.

Karel Pavlíček

Prudká bouře v Kundelově – rok 1952

Dne 11. května (v neděli) 1952 se v 18.30 hod přihnala od severovýchodu prudká bouře s krupobitím. Napadlo mnoho krup, které ještě několik dní ležely naplaveny na svazích polí a lesů. Značně utrpělo osení v severní části budišovského katastru, sousedícího s hodovským. Hodov utrpěl značné škody.

Dům pana Večeři (u zastávky)

Velmi zle bylo v Kundelově. Rychlý spád tekoucí vody od Nového rybníka byl zastavován plotem a silnicí ke Studnicím, takže voda rychle stoupala a vnikla do pozemků J. Večeři a F. Víta, kteří se zachraňovali útekem na půdu. U domku p. Večeři byla zeď vodou stržena, a tím se ocitla celá rodina bez přístřeší. Ve stájích zahynula jedna jalovice a vepř. Silniční most byl pobořen, a tím doprava ke Studnicím přerušena. Také v kovárně p. Dvořáka byla zeď vodou stržena. Nikdo z nejstarších občanů podobné bouře nepamatuje. Velmi smutný pohled byl na Kundelov a Hodov po bouři, odkud rolníci

odváželi ze svých dvorů naplavené kroupy, které v tak krátké chvíli způsobily značné škody na polích a ovocných zahradách.

Vypsáno z Budišovské kroniky

Fotografie z archívu rodiny Bednářovy z Kundelova

Můstek u zastávky (Žákova zahrada)

Hráz rybníka

Jak jsme hřešili proti sedmému přikázání aneb Prozrazené zpovědní tajemství

Nevím sice, proč to tak bylo, ale když jsem chodila do obecné školy v Uherském Hradišti-Mařaticích, vyučovali u nás náboženství kněží ze sousední vesnice Derfle (nyní Sady – jedno z archeologických nalezišť Velké Moravy). Takže jsme sice chodívali v neděli do kostela v Uherském Hradišti, ale několikrát do roka nás pan kaplan bral v sobotu do kostela v Derfli ke zpovědi a následující neděli pak na mši s přijetím svátosti eucharistie.

Tehdy bylo ještě posledních pár let náboženství povinné, a tak se vždycky u zpovědnice sešla celá třída.

Když jsme očistili své ušmudlané dušičky, vydávali jsme se po skupinkách na zpáteční cestu.

Tak tomu bylo i jednu zářijovou sobotu. Všechno by zřejmě proběhlo jako obvykle, kdyby právě nezrály trnky, jak se na Moravském Slovácku říká švestkám.

V milosti posvěcující přišla naše skupinka do švestkové aleje, ale tam ji vzápětí ztratila.

Ti dříve vyzpovídání, kteří šli přede námi, už měli nějaké trnky natrhané a nesobecky nám nabídli. Samozřejmě jsme si vzali a chystali se, že si sami natrháme víc, když se ozval varovný hlas, že je to hřích. Nevím, kdo to vyslovil nahlas, ale stejně už bylo pozdě. Zhřešili jsme. A abych snad nebyla na pochybách, poučila mně spolužačka, která si pár švestek stačila utrhnout: „Nemysli si, Maruno, že když netrhalas, nemáš hřích. Jedlas, máš hřích jako všichni.“ Ani to nemusela říkat. I ti, co netrhali, jedli kradené. A tak nám bylo jasné, že hřích mají opravdu všichni.

Ráno před mší se celá třída seřadila u zpovědnice. Když pan kaplan vyzpovídal první tři hříšníky, vyklonil se ven a uviděl řadu táhnoucí se do poloviny kostela. Pokýval hlavou, vyšel ze zpovědnice a řekl: „Vy, kteří jste kradli ty trnky, pomodlete se 2× Otčenáš a 2× Zdravas a už mně sem nelezte.“ V tu ránu řada zmizela a pan kaplan mohl spokojeně sledovat stádečko kajčiček poslušně se modlící uložené pokání.

Tuto příhodu, na kterou ráda vzpomínám, jsem dávala občas k lepšímu. Jednou jsem ji vyprávěla také jednomu knězi. Zřejmě ho pobavila, jako i ostatní posluchače, ale nakonec řekl něco, co nám laikům dosud ušlo. Pan kaplan prý tehdy vlastně nepřímou vyrazil zpovědní tajemství.

Tak tohle mě ještě nikdy nenapadlo. Kněz nesmí prozradit zpovědní tajemství, ani kdyby ho mučili. Tady se sice nejednalo o žádný velký hřích, ale to by nehrálo žádnou roli. Omluvou může být, že to bylo neúmyslné a dotýčný si to pravděpodobně ani neuvědomil.

Zato já jsem si později uvědomila, když jsem to tak v myšlenkách převalovala, že klíčové je to slovo **nepřímou**. Pan kaplan přece neřekl, z čeho se spolužáci zpovídali. A tak, i když bylo každému jasné, o co šlo, on zpovědní tajemství neprozradil. Takže všechno bylo v pořádku. Ostatně z jeho nadřizených o tom věděl jen ten nejvyšší a ten by mu jistě odpustil, tak jako nám, kteří jsme kradli ty trnky.

Marie Holasová

Z historie mlýnů

Vodní mlýny měly od nepaměti své zvláštní postavení. Odstranily ruční drcení obilí, které většinou vykonávaly ženy. Zbudování mlýna, třeba i jednoduchého, bylo v tehdejší době náročnou záležitostí, jak po stránce finanční, tak technické. K jeho postavení bylo nejprve zapotřebí vyhledat vhodné místo u vodního toku a provést zemní práce spojené s přívodem vody do mlýna.

Svobodův (Pavlovský) mlýn

Pila na Svobodově mlýně

Sama stavba mlýna byla v podstatě odbornou prací, neboť vyžadovala na tehdejší dobu speciální odborníky všestranných znalostí. Říkalo se jim sekerníci, poněvadž pracovali výhradně se dřevem. Stavbu mlýna ovládali v těch dobách i někteří šikovní mlynáři.

V obci Trnava býval mlýn Stejskalův, později Smejkalův na Klapovském potoce. Kolem r. 1857 byl jeho majitelem Antonín Stejskal, dalším Franz Stejskal, r. 1880 Antonín Smejkal s manželkou Josefou a po r. 1910 Jan Smejkal s manželkou Annou. Posledním mlynářem na tomto mlýně byl Bohumil Smejkal. Mlýn byl v provozu do padesátých let 20. století a měl tyto mlýnské stroje: šrotovník, loupačku a válcové stolice.

K dalšímu mlýnu se vydáme do obce Chlum, kde v údolí Chlumského potoka se krčí Pavlovský, též Svobodův mlýn a pila. Na tomto mlýně byli od r. 1840 Svobodovi – mlynář Jakub Svoboda od r. 1840 a Ferdinand Svoboda od r. 1870. Mlýn měl jedno mlýnské kamenné složení s moučnicí (klasický způsob do r. 1894, kamenný pískovcové, od toho roku francouzské). Mlýn byl poháněn kolem na horní vodu o průměru šesti metrů a půl metru širokým. Při mlýně bývala také jednolistová pila, kterou v r. 1923 zničila povodeň. Poté byla pořízena nová, rovněž jednolistová od firmy Jeřábek Velké Meziříčí, továrna na mlýnské stroje. Později byla doplněna katrovou vložkou, čímž se dalo použít více katrových listů. Na Pavlovském mlýně se přestalo mlít kolem r. 1942, kdy zde byl posledním mlynářem p. Svoboda. Pila schopná provozu je tam dodnes.

U obce Chlum na Koutském potoce se nacházel mlýn Leština, který zakoupil v r. 1898 p. Semerád od p. Novotného. Až do konce 1. světové války byl mlýn v provozu, mlela se zde pšenice, žito a šrotovalo se.

Mlýn Leština

Kromě těchto dvou mlýnů na malé a nestálé vodě spadal do katastru obce Chlum také mlýn Drdlův, později Čermákův na řece Jihlavě. Dnes je téměř součástí obce Brancouze. Drdlův mlýn nechal postavit r. 1793 hrabě Valdštejn. Mlynářem zde býval před r. 1890 p. Drdla a toho roku se tam přiznal p. Čermák. Mlýn byl poháněn vodním kolem a od r. 1914 vodní Francisovou turbínou. V době 1. republiky byla při mlýně zřízena jednodílná pila. Posledním mlynářem na Drdlově mlýně byl Ferdinand Čermák. Mlýn byl z moci úřední zastaven v r. 1951, Francisova turbína se tam však nachází dodnes.

Drdlův (Čermákův) mlýn

V Okříškách, pod rybníkem Babí, stával na potoce Molákův mlýn, postavený r. 1722. V druhé polovině 19. stol. se na mlýn dostal Julius Molák a po něm jeho nevlastní syn Mikeš. Mlýn byl poháněn kolem na tzv. horní vodu o průměru 3,75 metru a šířce kola 1 metr. Asi v r. 1870 byl pořízen jako náhradní zdroj (pro případ sucha) plynosací motor na dřevoplyn. Mlýn byl vybaven třemi mlýnskými válcovými stolicemi, hranolovým vysévačem a byla tu i pila (tzv. katr) na pět pilových listů. V 50. letech minulého století byly Mikšův mlýn i pila zastaveny.

V nedalekých Petrovicích stával na řece Jihlavě Červený nebo také Dobrovolného mlýn. Podle pamětníků byl tento mlýn asi v 18. stol. panský a mlel se v něm krevle používaný při výrobě železné rudy. Při mlýně stávala pila, která v r. 1911 vyhořela a nebyla již obnovena. V r. 1920 koupil Červený mlýn Karel Dobrovolný, který zde byl posledním mlynářem. Na mletí pořídil dvě mlýnské válcové stolice a Kaplanovu turbínu. Ve mlýně se mlela pšenice i žito. V r. 1950 byl tento mlýn z úřední moci zastaven.

Molákův mlýn

Druhým mlýnem u Petrovic byl na potoce u silnice z Třebíče do Jihlavy Zejdův mlýn. V držení rodu Zejdů byl od poloviny 18. stol. Původně objekt sloužil jako pila a to až do doby před 1. světovou válkou. Poté zde byl zřízen mlýn s krupníkem. Mlýn byl poháněn kolem o průměru 2,5 metru a šířce 0,5 metru. Za 2. světové války (asi v roce 1940) byl Zejdův mlýn zastaven (zrušen).

K dalšímu mlýnu se vydáme ke Starči, kde na Stařečském potoce, pod Pastvištním rybníkem, býval Pastvištní mlýn. Ten byl postaven v r. 1846 rodinou Fouskovou a posledním mlynářem na něm byl Bedřich Fousek. Mlýn míval dvoje mlýnské kamenné složení, dvě vodní kola na horní vodu a dvě na spodní vodu. Vodní kola na spodní vodu pracovala tak, že voda přitékala na vodní kolo z výše jedné třetiny vodního kola, kterým pak otáčela více proudem vody, narážejícím do lopatek, nežli vlastní vahou. Vodní kola byla za čas nahrazena Francisovou turbínou. Pastvištní (Fouskův) mlýn byl zastaven (zrušen) v r. 1920. Pila, která při něm pracovala, sloužila lidem až do 50. let 20. století. Svědkem na bývalý mlýn zůstala budova.

K poslednímu mlýnu se vydáme k obci Svatoslav, kde na Svatoslavském potoce býval Žákův mlýn, dnes je zde pila. Tento mlýn byl od r. 1880 majetkem rodiny Žákovy. Do r. 1914 byl poháněn kolem na horní vodu, potom Francisovou turbínou; jako náhradní zdroj byl pořízen r. 1920 parní stroj. Ten v r. 1932 nahradil naftový motor a po elektrifikaci Svatoslavi elektromotor v r. 1937. Mlýn byl vybaven třemi mlýnskými válcovými stolicemi (dvěma na začátku 20. stol. a jedou v r. 1947. Při mlýně pracovala také pila, do r. 1920 jednodílná, poté byla postavena nová budova pro pilu a byl pořízen katr.

V r. 1959 byly Žákův mlýn a pila znárodněny a od r. 1969 se ve mlýně nemlelo. Kolem r. 1983 bylo staré stavení s mlýnem zbořeno a Žákovi si postavili nový dům. Po roce 1989 byla pila znovu uvedena do chodu.

Mlýny se z řek a potoků pomalu ztrácejí, zbývá několik vysloužilých budov a po některých zůstala jen jejich jména.

Čerpáno z těchto pramenů

Československé mlynářství; vyšlo r. 1936

Vlastivěda moravská – třebíčský okres; napsal r. 1906 František Dvorský

Vyprávění pamětníků

Zpracoval Josef Mikulášek

Před hospodou U Kostecků v roce 1964

zleva: Jaroslav Šlezinger, Emil Chmelíček (?), Josef Janoušek, Ladislav Kostecký, Slavomil Nováček, Karel Suchánek, Jindřich Pospíšil, Jaroslav Tesař a Josef Kozlíček
ve dveřích: Emanuel Hort ze Spáleného dvora (?)

Z BUDIŠOVA

Malované místnosti

Při vyslovení těchto dvou slov se lidem z Budišova vybaví dva pokoje ve II. poschodí budišovského zámku.

Dekorativní výzdoba prvního z pokojů, tzv. Antického, se skládá z nástěnné a nástropní groteskní výzdoby, jejímž hlavním tématem jsou scény ze života antických bohů, proložené kresbami zvířat a ptáků. Nalézáme zde medvědy, lvy, pantery a mnoho pestrobarevných ptáků, je zde i několik postav typologicky připomínajících obyvatele asijského kontinentu. Jednotlivé stěny jsou orámovány a celý výjev vzbuzuje dojem, že je umístěn na koberci, jehož konec s fialovým průběžným pásem, doplněným o pravidelně se střídající geometrické ornamenty perského vzhledu, navozuje dojem dřevěného podkladu. Celek je doplněn květinami či částmi rostlin jednak umístěnými volně, jednak uloženými ve stylizovaných rozích hojnosti, nebo malých nádobách.

Na stěnách místnosti jsou rozmístěny obrazy s mytologickými výjevy. Nad vstupními dveřmi je to Pomona a Vertumnus, na stěně nalevo ode dveří je Athéna proměňující v pavouka Arachnu (pod obrazem na nástěnné malbě Číňan s jablkem).

Napravo ode dveří Únos Europy. U okna zprava postava Dafne proměňující se ve vavřínový strom (pod ní je na malbě Peneás) a zleva Léda s labutí (pod ní na malbě Poseidon).

Na stěně proti vchodu Zeus a Hera na lůžku a nad vchodem do Rybářského salonu je obraz s neurčeným výjevem.

Součástí Rybářského salonu (pokoje) je nástěnná malba znázorňující rybářské sítě, do nichž se chytají puttové, delfini a lastury. Kromě tří rozměrných pláten s mytologickou, avšak alegoricky pojatou tematikou, jsou nade dveřmi umístěny i dva obrazy menší.

Při vstupu (z Antického pokoje) je nad vchodem obraz s dětskými bakchanty pojatými jako výraz svatebního veselí.

Po levé straně je Poseidon (hrabě Josef Ignác Paar) plavící se na velké mušli (s paarovským znakem) po moři, kterou táhnou mořští koně s doprovodem Tritonů. Poseidon ukazuje na Quida (syna manželů Paarových), který je zde zobrazen v podobě antického božstva vyplouvajícího do světa.

Při vstupu napravo je Amfitrité, vládkyně moří v průvodu Néreoven a Tritonů. Na obraze ji nese ve veliké mušli delfin. Amfitrité drží v rukou šňůru perel a mračí se. Obklopují ji najády a géniové.

Proti vchodu napravo je rozměrný obraz (velikost 2,79×2,21 m), na němž je zobrazen hrabě Josef Ignác Paar jako bůh moře Poseidon a jeho manželka Marie Anna Františka, roz. Valdštejnová jako Amfitrité. Na korábu je umístěn opět paarovský znak.

Na protější straně nade dveřmi je umístěna supraporta s amorety, s tematikou erotickou.

V malovaných pokojích se proplétá antická mytologie s rodinnou historií Paarů, a nutno dodat, že se zde fantazii meze nekladou.

Záměrně jsme se vyhnuli autorství jednotlivých nástěnných maleb a obrazů, neboť v dostupné literatuře se objevují autoři předpokládání. Lze si jen přát, aby se na základě důkladného bádání jména autorů určila. Malované místnosti jsou v tomto směru výzvou.

Z antické mytologie

Amfitrite – dcera Nerea a Doridy. Nejdříve nechce nic vědět o Poseidonově zájmu o ni a skrývá se. Delfin, kterého Poseidon z vděčnosti později přenese mezi hvězdy, ji vypátrá, ona pána moří vyslyší a stane se jeho ženou a matkou Tritona.

Amoretí – podoby římského boha lásky Amora

Arachne – tkadlena, která byla nesmírně pyšná na své schopnosti a vyzvala k soutěži u tkalcovského stavu bohyni **Athénu**. Ta se objevila jako stará žena a varovala Arachnu před její pýchou. Arachne se nedala zastrašit a trvala na souboji, ve kterém nad Athénou zvítězila. Athéna se rozhněvala, udeřila Arachnu člunkem a proměnila ji v pavouka.

Bakchanti – ctitelé boha vína Dionýsa (Baccha), kteří se v opojení a extázi proháněli po lesích a polích a chytali divokou zvěř. Jejich znakem a zbraní byla hůl, thyrsos, ovinitá břečťanem a révovým a zakončena piniovou šiškou, oblečení byli do kůže kolouchů a jelenů.

Dafne – dcera říčního krále Peneia, do níž se zamiloval Apollon, a když ji pronásledoval, její otec přivolaný na pomoc ji proměnil ve vavřín (řec.daphne), který Apollon učinil svým posvátným stromem.

Génius – personifikace tělesné a duševní síly působící v muži, později pojímaná jako druh ochranného ducha.

Hera – sestra a zároveň manželka Dia. Ochránkyně domů a manželství.

Leda – dcera aitholského krále Thestia, žena spartánského krále Tyndarea, svedena Diem v podobě labutě, s nímž měla dceru Helenu.

Najády – polobožské obyvatelky pramenů, řek a jezer

Nérovevny – dcery starého mořského boha Nerea a Doridy

Neptunus – římský bůh vodstev záhy ztotožněn s Poseidonem a pro svůj zvláštní vztah ke koním uctíván jako ochránce dostihových drah. Byla podle něj nazvána roku 1846 objevená planeta.

Pomona římská bohyně ovocnářství a manželka **Vertumna**, boha proměn a ročních období

Poseidon – bůh moře, jeho zbraní je trojzubec, kterým vyvolává mořské bouře a otřásá zemí, jeho posvátným zvířetem je kůň. S Amfitritou obývá podmořský palác.

Peneás – římský ochranný bůžek domů a majetku

Titáni – synové a dcery boha nebe Urana a bohyně země Gaie.

Zeus – se stal vládcem bohů, nikoli však bohem všemohoucím. Byl chytrý, ale ne vševědoucí, musel brát zřetel na jiné bohy a občas poslouchá i jejich rady. Svou moc ukazuje, když kupí mraky, vrhá blesky a hromy a mění se v různé jiné postavy. Tato schopnost se mu hodí při jeho četných milostných dobrodružstvích. Ledu navštívil v podobě labutě, Europu jako býk, Danae jako zlatý déšť atp.

Poznámka: Poseidon plavící se na velké mušli I a II tvoří jeden obraz

Fotografie: RNDr. Karel Sutory, Karel Pavlíček, Jana Pavlíčková a Josef Matoušek

Použitá literatura:

Sochařská a malířská výzdoba zámku a městečka Budišova – PHDr. Jaromír Neumann

Za uměním Vysočiny, Baroko na Budišovsku a Tasovsku – Vladimír Němeček, Alois Plichta a Adolf Rossi

Malířská výzdoba v kostele a zámku v Budišově u Třebíče – Petr Czajkowski

Encyklopedie Antické mytologie, Gerhard Fink

Sestavili Jana a Karel Pavlíčkovi

Pomona a Vertumnus

Athéna a Arachné

Únos Euryopy

Dafne proměňující se ve vavřínový strom

Léda s labutí

Zeus a Hera na lůžku

obraz s neurčitým výjevem

Poseidon plavící se na velké mušli I

Poseidon plavící se na velké mušli II

Amfitrité

Poseidon a Amfitrité

Supraporta s amorety

Krajina v těle

*Byl jsem jak tichá a povolná propast
a stíny se snášely mým prostupným tělem
stlumeně šelestíce
Byl jsem pln žízně
a nakloněn k několika svým životům
jimiž má duše procházela jako tkanice světla
vine se od růže k růži
zastavil jsem se mezi keřem a keřem
rozhrnuje řasnaté okraje lesa
Jak nikdy předtím spatřil jsem krajinu krásy
v mákovém vlašnu dřímot
skřivánek rozléval stříbro
na květiny a vadnoucí trávu
jež se chvěla v hlubinách ticha
jak čerem tekoucích vánků –
potok se vinul okružím rostlin
krůpěje světla se třásly na nehtech květů
a vůně tiše a lehounce hnětly mé snění
mé snění jež přicházelo
mé snění jež odcházelo
zatímco ústa
tvořila slovo jak obzor vytváří dálku – –
však s každým slétnuvším lístkem
cosi se s chvěním pohnulo v tichosti srdce
jímž protékal tekutý vesmír
a po celém těle
rozléval krajinu z dálky
jež nepřestávala vcházet v mé oči
Pak náhle podoby oblak se dotkly mých spánků
večerní ptáci dlouze a tiše se potápěli do mne
smáčejíce zobáčky v mém tesklivém srdci
S mých tváří žal jako hudba
tak zlehounka padal
mezi květiny a vadnoucí trávu
stíny se prodlužovaly v posvátné zvuky
bělavý mráček po keřích sklouzal jak duše
a vítr a světlo a vlny a ptáci a čas
mi říkali naneshledanou –
Byl zase podzim a večer
a obrysy smyslů splývaly s krajkovím listí
hvězdy se třpytily v šeru
jako by prosakovaly sladkostí ženiny pleti
velké ticho mi na srdce sáhlo*

*a já nevěděl ani
kam až sahá má bolest
a kde asi se končí
krajina jež prošla mým tělem*

Jan Zahradníček (sbírka Návrat)

Cestou z kostela jsem si nehlukně pískal melodii bavorských litaní (Matko Boží, voláme k tobě... Slyš, Maria, svých dítek hlas) a již zdálky jsem viděl, či slyšel, jak dvě asi 17leté holky schválně nahlas hvízdají, napodobují mě. Tužil jsem něco neblahého, při míjení jsem to raděj vzal velkým obloukem, a ač jsem sklonil hlavu, neušly mi jejich posměšné pohledy.

Přešly a já nevím proč se otočil: ta zjevně od prvního pohledu drzejší z nich napodobovala se smíchem (ten jsem zřetelně slyšel) rukama postrky vozíku, pomalu a nahrbená. Aníž jsem uvažoval, křikl jsem za ní: „Vy jedna kozo pitomá hloupá!“ Otočila se: „To platí mně?“ – „Ano, vám, a vy víte za co!“ křičel jsem vztekle a pak jsem ještě hněvivě dodal: „Co vám dělám, nemůžete mě vynechat, nechat na pokoji?“ Holky už nereagovaly.

Večer u počítače jsem našel i jeden z důvodů, proč se poslední dobou stále častěji stávám terčem posměchu, jindy zase jakési bohorovné přezíravosti, kdy např. člověk je takřikajíc bez nároku i na chodníku pro všechny. Pročítal jsem diskuse ke článkům na Neviditelném psu a došlo mi, že potřeba urážet, posmívat se, ta snadnost do někoho virtuálně kopnout, ta lehkost potupit ap. se asi nějak nevědomě dostává do reálného života jako vlastně něco přípustného. Když tam mohu mít větší část lidí za debily, chovám se tak k nim i mimo web, jistěže s přesvědčením, že to nemůže mít žádný dosah, jako je tomu na webu.

Vidím to stále častěji u mladých: jako by ztratili schopnost zdvořilosti, taktu, distance. Já už se kolem nich někdy bojím projet – vedle té emanace živočišnosti, nevybité síly, jež staršího a slabšího člověka znejistňuje, je to právě jejich pohrdavý posměšný pohled, co mě nutí sklápět hlavu. Člověk až bolavě na kůži cítí, jak už ho tu nechťejí...

Jaromír Zelenka

Proč nemám v BZ č. 3/2006 článek

Řeknu to stručně a jedním dechem: no... nějak mi nenaběhla ta správná „písmácká slina“, a tak z toho logicky vyplývá, že nemám co ťukat do svého PC, aji jsem to telefonoval do redakce Karlovi Pavlíčkovi, že jako teď nic, mám sice se Zdeňkem S. připraveno, že udělám rozhovor s jeho maminkou, pamětnicí starého Budišova, ale zatím jsme se všichni tři nepotkali, taky jsem strávil týden dovolené v Budišově a chytal inspiraci, ale po těch vedrech se obloha naštvála a zachmuřila se (asi na lidi, kteří si stěžovali na tropické počasí), takže žádná inspirace pro případný článek z mého rodiště mi nenaskočila, jó, akorát jsme trochu zaháněli deštivé počasí okresní turistikou a

navštívili Sádek za Mastníkem (prý je to nejsevernější moravská vinice), kde nebyly směrovky, takže jsem jako řidič zabloudil, a to jsem domácí ve svém rodném okrese, a co pak chudáci cizí turisté! Jiný den zase pivovar v Dalešicích, kde Jiří Menzl natáčel v roce 1980 krásně pohodový film Postřiziny, podle pohodové knížky pana Hrabala, který taky píše bez vět, tak to taky zkusím, díte se tam podívat a dejte si originální pivo, a taky keramický ateliér v Koněšíně, pak kvůli blbému počasí nebyla pouťová veselice pod Hrázkou, na pouť taky začal fotbal a prohráli jsme s Medřiči, i při výstavě zvířátek do toho chovatelům mírně přšelo, že jsem z toho dostal blbou náladu, a když zrovna nelilo, tak se trochu dalo jezdit na kole po okolí, celý okres je zorientovaný žlutými cyklistickými cedulkami za peníze EU a tak asi přsedneme z aut na kola a budeme více sportovat, ale jinak jsem se cítil fajn, potkal jsem se s prázdninovými návštěvníky Budišova, koupil jsem si výtečný a ještě teplý budišovský chléb, který vydržel měkký ještě další týden, na hříbky ještě nepřišel ten správný čas a taky jsem klidný, že Petr Kosina a ostatní dopisovatelé určitě pošlou krásné články a nový BZ bude opět čtivý a čtenáři žádaný, jako vždy byl a třeba čtenáři řeknou na moji osobu: „nevadí, třeba zas napíše příště“ a nebo to horší: „čert ho vem, kdo má ty jeho literární výplody čist“ a nebo to ještě horší: „ už konečně dopsal a zbude víc místa na ostatní“, no a tak proto nemám v BZ č.3/2006 článk...

Ing. Rostislav Tesar

Čeština ???

V minulém čísle zpravodaje mě zaujal článek „Čeština stále chudobnější, neobratnější a nelíbezná“, kde jsou uvedeny prohršky proti správné češtině. Ale tam je to pořád ještě čeština, i když značně zkomolená. Co si však myslet o těch, kteří užívají slov, která mnoho nebo vůbec česká nejsou, aniž leckdy vědí, co znamenají. Přitom existuje pěkný a použitelný výraz (leckdy i víc výrazů) v češtině (nebo již ustálené slovo přejaté), který se dá využít.

Aby bylo jasno, nejsem zastáncem překladů cizích výrazů do češtiny za každou cenu. Tam, kde v češtině není adekvátní, vhodný nebo dostatečně libozvučný výraz, nebylo by moudré ani vhodné bránit se vhodnějšímu slovu cizímu. Už jsme si museli zvyknou na mnoho (ani si neuvědomujeme, jak mnoho) slov přejatých z němčiny. Tomu je nyní konec, nastupuje angličtina.

Nejdříve obhajoba slov přejatých. Když jsem se v návodu k počítačovému programu dozvěděl, že mám použít *pákový ovladač*, posmutněl jsem, neboť jsem byl přesvědčen, že takový předmět u svého přístroje nemám. Pak mi došlo, že se jedná asi o *džojstik* (joystick), a bylo jasno. Také výraz *pevný disk* oproti jednoduchému *harddisk* (harddisc) mi moc neleze z úst. Po nainstalování Windows XP (prosím, neříkat *Okna*) jsem objevil, že mám na svém počítači *úložiště*, což mi připadá skoro jako čistonosoplena. Počítače jsou doménou angličtiny, zde počešťování za každou cenu není moc vhodné. Výjimkou budiž slovo *kompjútr* (computer), které je v kontextu češtiny hnusné a *počítače* zde máme už odedávna.

Zvykli jsme si také na slovo *víkend* (weekend), protože v češtině nic podobného neexistuje. Nesmí nám ovšem vadit, že i v angličtině je to označení značně nepřesné, neboť v doslovném překladu znamená *konec týdne*, a v Anglii nedělí týden začíná. No,

nic lepšího nemáme. Nemáme ani odpovídající výraz pro *týnejdžr* (teenager). Pokus ono slovo počestit je vskutku nešťastný, neboť *náctiletý* zní blbě a navíc oproti původnímu anglickému označení pro věk 13–19 označuje stejně i ty, jimž je 11 a 12 let. Raději bych se tomu vyhnul.

Kdysi také zavedli výraz *magnetoskop*. Víte, co to je? To mělo být oficiální označení pro *videomagnetofon*, lidově *video*. To se naštěstí neujalo. Stejně to nebylo moc česky a na *video* jsme si už zvykli. Navíc *video* už pomalu končí a musíme si zvykat na *divídička* (DVD).

Také ve sportu jsme si zvykli na *ofsajd* (offside), *gól* (goal), či *set*. *Postavení mimo hru* je příliš dlouhé, pod *brankou* si představujeme tyčky a břevno se sítí, *sada* nezní nic moc.

Jenomže (a tady již obhajoba převzatých slov končí) právě ten *set* nechme tenisu. V různých *šopech* (shop) existují *kuchyňské sety*, *jídelní sety*, *dětské sety*, *koupelnové sety*, a já nevím, co kupuji. *Set* znamená v angličtině nejméně 40 různých věcí. Říkejme, a hlavně pišme, raději *sada* (která se už naštěstí při tenisu přestala používat), *souprava*, nebo *kolekce* (i když to není úplně české slovo). Možností je určitě víc. Dále nám doporučují *autdórové* (outdoor) oblečení či obutí. Já vím, říkat, že je to *na ven*, není moc pěkné. Ale, co třeba *do přírody*? Není to moc přesné, ale skutečné *autdórové* oblečení či obutí se do města stejně moc nehodí. Když už jsme u nákupů, víte, jakou má zboží *gramáž*? Třeba lokomotiva má „gramáž“ i několik tun.

Abychom byli *in*, musíme být *trendy*. Hezké české *v obraze*, *jít s dobou* je zapomenuto, teď jsme *trendy*. Já bych navrhoval pro toho, kdo tohle o sobě tvrdí, jiné hezké (skoro)české označení *salónní blb*.

Jedna poslankyně se v televizi vyjádřila, že se stala obětí *dehonestace*. To je cosi jako znevážení či znectění. Ale obyčejnému člověku stejně nevysvětlila, jakou to nemoc vlastně dostala.

Slovo *diskomfort* (discomfort) jsem slyšel v souvislosti s nějakými obtížemi či nesnázemi, přestože v angličtině to znamená spíše zármutek, „česky“ bychom řekli *splín* (spleen), což je zase spíše melancholie. Mluvme raději, jak nám zobák narost.

Také jste si již byli *zabukovat* (to book) letenky, jízdenky, poukazy, či dokonce lístky do kina? Co si je raději zamluvit, případně rezervovat (také není moc české, ale už jsme zvyklí). Aby vám je za bukem nebuchnuli někomu jinému.

Abych mohl vyprávět tuhle *story*, musel jsem *monitorovat*, co kde který *spíkr* (speaker) či *moderátor* řekl, nebo co se *vyprodukuje v tóčkou* (talk-show). Fuj!

Takže jsem rád, že se již místo *šoumen* (showman) říká *bavič*.

Byl bych také moc rád, kdyby se našel český výraz ke slovu *destinace* (destination). Moc se mi nelíbí, ale neexistuje k tomu ani přesný český překlad – slovo *určení* jsme zvyklí používat v jiných souvislostech. Totéž platí o strašném slovu *kauza* (causa). Výraz *případ* také nevystihuje podstatu.

Když někdo potřebuje velmi vyzdvihnout umělecké dílo, označí je za *kultovní*, aniž si uvědomuje, co přesně ono slovo znamená. Z takového označení však *neresultuje*, zda je

dílo dobré či ne. Raději ignoruji *kulturní* díla. (Zde jsem zvolil méně zhovadilý výraz, než je *reflektovat na něco* – v přesném překladu odrážet na něco.)

Zajímavé jsou také různé hybridy. Nemyslím tím třeba úsloví *vo co gou*, které je spíše recesí a vlastně i paroduje to, *o čem je řeč*. Ale onehdy jsem si chtěl koupit svou oblíbenou přísadu do zmrzlinového poháru – a na láhvi stálo *Vaječný cream*. Dal jsem si tam raději griotku. Také si vzpomínám na působení agentury *Smrček Production*. No Comment.

Prosím pěkně, aniž musíme skákat, buďme Čechy. Naučme se správně užívat česká slova, abychom si mohli užívat českých slov.

—

Když už jsme u těch přejatých slov, domnívám se, že bychom měli umět správně vyslovovat alespoň notoricky známá jména a názvy. Většinou se (i v *médiích* či *mediích* – pro to také nemáme vhodný český výraz) značně komolí. (Značkou ' je ve [výslovnosti] vyznačen přízvuk.)

Začneme (jak jinak) **angličtinou**. Zde *Whirpool* bychom měli číst přibližně [wépúl], nikoliv [virpúl]. A *Euro Hockey Tour* čtete přibližně [juro'hakytúr], nikoliv česko-anglickým hybridem [euro'haky'túr], jak slyšíme i z médií. Trochu složitější je to v Americe. Takové *Chicago* se čte [ši'kágou], v Americe též [ši'kógou]. *New York* sice můžeme předpisově vyslovovat [ňjú'jók], ale Američané říkají většinou [nuók]. Avšak na Amíky nedejte, oni třeba *Madonna* vyslovují [m'dana]. Jinak se v anglických jménech (třebaže zde nejsou žádná pravidla) mnoho chyb nedělá, což je zřejmě dáno nebyvalým rozšířením tohoto jazyka v dnešní společnosti. Jen, prosím pěkně, si odpusťme rachtivé české rrr v anglických slovech, byť bychom je (to r) mistrně ovládali. **Němčina** byla zase rozšířená v minulosti, takže ani tam se nevyslovuje mnoho jmen chybně. To už ve **francouzštině** máme problémy se jmény *Citroën* [sitro'ě] (to é je tzv. nosové – Vlasta Burian s kolíčkem na nose) a hlavně *Michelin* [miš'lé] (é rovněž nosové). I relativně jednoduchými pravidly obdařená **italština** dělá někdy problémy. *Lamborghini* vyslovujeme výhradně [lambor'gyni], neboť g se čte jako [dž] jen před e a i, nikoliv před h. V reklamách oslavovaná *Pizza Giuseppe* by se pak měla číst [picca gu'zeppe], [džu'zeppe] se píše *Giuseppe*. Ani **španělštinu** český národ málo nekomolí. *Mallorca* se vyslovuje [ma'jorka], přesněji [ma'ljorka] s hodně potlačeným l. *Cordoba* čtete [kor'dova] – v je něco mezi b a v, stejně jako *Habana* [ha'vana]. Ale pozor, *Copacabana* se vyslovuje [copaka'bana], je to totiž jméno **portugalské**. Nazývá se tak pláž ve městě *Rio de Janeiro*, které čtete portugalsky [riu dyža'neiru] či brazilsky [rjo deža'nejro]. *Vasco da Gama* čtete portugalsky [vaškuda'gama] a například *Pôrto* má výslovnost [portu]. Vezměme nyní **poštinu**. Zde jsou jména jako *Kraków* [krakuf], *Łódź* [ludž] nebo *Oświęcim* [oš'vienčim]. Slováci zase mají názvy *Martin* [martyn] či Terchová [těrčová], ale *teraz* se čte [teraz]. Major Haluška (Černí baroni) sice říkal [těrazky], ale to bylo tím, že slovensky zapomněl a česky se nenačil. V **mad'arštině** *Budapest* vyslovíme [budapešt], *Sopron* [Šopron] a například *Kotányi* čtete [kotáňi]. Pro některé Čechy nevyslovitelná *Nyíregyháza* budiž reprodukována jako [ňíred'háza]. **Rumunština** má zase *Bucuresti*, což je třeba číst bez překvapení [bukurešť]. Do ostatních jazyků raději nepůjdeme.

Ladislav Dokulil

Čermáček

Jaromíru Zelenkovi

Jako každý rok, tak i letos patřily mezi první posly jara na našem dvoře vlaštovky. Jejich přilet je vždy provázen hlasitým švitořením. Několik posledních let k nám však přilétala jenom jedna, zřejmě v důsledku změněných poměrů v obci. Kde jsou ty časy, kdy bývalo pod střechou hned několik desítek hnízd.

Jaké bylo tentokrát naše překvapení, když jsme spatřili vlaštovky dvě. Netrvalo dlouho a v garáži se začínaly objevovat náznaky hnízda. Hluk auta a neustálé otevírání vrat byly předpokladem, že si najdou místo vhodnější. Nenašly. Hnízdo rostlo a po určitém čase se v něm uvelebila jedna vlaštovka.

Nebylo to však jediné hnízdo, které nás překvapilo. Další se rozhodli postavit čermáčci (rehek domácí) v místě, kde bylo klidu ještě méně. Byla jím zídka nedaleko vchodu do domu. Nic jim nevadilo, že tam někdo neustále chodil, včetně koček a psa. S větvičkami a trávou přiletěli nejprve na trámy pod střechou, a až bylo bezpečno, slétli dolů. To se opakovalo tak dlouho, až bylo celkem nevzhledné hnízdo hotovo.

V obou hnízdech se najednou začalo ozývat pískání a celý den tam byly vidět jen otevřené zobáčky, do kterých jak vlaštovky, tak čermáčci nosili potravu, přičemž krmení bylo provázeno křikem jak dospělých, tak i mláďat. Vše vyvrcholilo, když se na dvoře

objevily kočky. Čermáčci s křikem létali nad nimi, a vlaštovky prováděly přímé nálety. Při jednom takovémto střetu jsem si všiml výrazu jedné kočky. Jemně mňoukala a cenila zuby a jakoby pro sebe vrněla: „Jen kdyby jsi slétl o trochu níž“.

Nastal čas vyvádění mladých. U vlaštovek vše proběhlo hladce. První cesta mláďat byla nahoru na střechu, kde se všechna ihned promíchala s dospělými. Horší to bylo s čermáčky. Staří posedávali na okapech a křikem lákali mláďata k sobě a zároveň je upozorňovali na kočky, které trávily siestu nejraději nedaleko hnízda.

Jednou odpoledne jsme spatřili mladého čermáčka, jak si to sedí na sedadle jízdního kola. Kočka se vyhřívala nedaleko (zřejmě si ho ne všimla) a dospělí opět s křikem, který upozorňoval na stav nejvyššího nebezpečí, poskakovali nedaleko. Mladý čermáček si seděl (nevím či spokojeně, anebo vyděšeně), mžoural očima, které připomínaly černou spendlíkovou hlavičku, a pod zobáčkem mu svítil tenký bílý lem.

Vtažení do tohoto dramatu jsme nevěděli, co dělat. Jedno bylo jasné, pokud nějak nezasáhneme, dopadne to špatně. Rozhodli jsme se odehnat kočku a přiblížili se k čermáčkovi. Ten se ani nehnul. Opatrně jsme ho vzali ze sedadla a přenesli ho na větev ořechu, utěšujíc se přitom, že jej dospělí najdou. Netrvalo dlouho a začal se ozývat křik rodičů, který zanedlouho vystřídal krmení. Čermáček se začal ládovat. Když jsme po čase přišli k ořechu, již tam neseděl, ale podle křiku jsme zjistili, že celá rodinka poskakuje a přelétává z větve na větev. Nad pocitem radosti se vznášel černý mrak blížící se bouřky, ze kterého naštěstí spadlo jen několik kapek.

Těchto ptačích dramat se ve volné přírodě odehrává nespočet, aniž by o nich člověk věděl. Jakmile však do nich vstoupí, i přesto, že chce pomoci, jako by se stával vetřelcem. Přes toto zjištění si kladu otázku, proč si vlaštovky a především čermáčci staví hnízdo tak blízko lidí a proč si pro ně volí snad ta nejnemožnější místa.

Po několika týdnech jsem nedaleko sebe spatřil přelétávat a poposkakovat několik čermáčeků. Chvilí jsem je pozoroval a najednou se přistihl, že mezi nimi hledám toho našeho....

Karel Pavlíček

ZE SVĚTA

Jen krátce – pokuty

Co má vyšší cenu – bezpečnost na silnici nebo správně vylepená silniční známka? Zákonodárci mají jasno. Jízda po dálnici bez nalepeného dálničního kupónu může podle nového zákona 80/2006 znamenat až půlmilionovou pokutu.

MF Dnes, 5. dubna 2006

Já chápu, že zákonodárci, které jsme si sami zvolili, to myslí dobře a výše pokut odvozují od svých příjmů, ale já, prostý občan dělnického původu, musím říct, že půl milionu je pro mne víc než hodně.

Měl jsem v plánu v létě navštívit rodiče a rodný Budišov. Jenže nejsem zrovna dobrý řidič, a než se naděju, namotám se na dálnici – bez známky samozřejmě. Někde z křoví vyskočí příslušník a řekne: „Pane řidiči, dnes to máte za pět set tisíc!“

Do důchodu to mám ještě 31 let a to bych musel každý měsíc splácet 1 344 Kč – tolik si nemohu dovolit riskovat. Raději zůstanu, kde jsem, a za ty peníze budu chodit každý týden na oběd a celou zimu topit plynem.

V Anglii žádné dálniční známky nemají.

Petr Kosina, Castleford

Letiště Duxford – součást české historie

Duxford leží nedaleko starobylého anglického univerzitního městečka Cambridge a zdejší letiště bylo vybudováno již během „velké války“. Stalo se jednou z prvních základů tehdejšího Královského leteckého sboru. Po skončení prvního světového válečného konfliktu v listopadu 1918 v Duxfordu přistála britská letadla z kontinentu. Po reorganizaci britské vzdušné obrany v roce 1924 začalo toto letiště hrát na dalších téměř 40 let významnou roli jako základna stíhačů. V roce 1936 z něj často startoval poručík Frank Whittle, který studoval na nedaleké Cambridžské univerzitě a který později vyvinul trysový letecký motor.

První domov československých stíhačů

„První československá letecká jednotka v Anglii, československá stíhací perut' 310., začíná svou činnost. A vám byla dopřána čest být jejími příslušníky. Víte, že všichni cítíte povinnosti, které vám vaše nové zařazení ukládá... Svým vzorným vystupováním za všech okolností a získáním sympatií občanů Velké Británie získáte sympatie pro československý lid – a to v dobách nejtěžších. Buďte si toho vědomi a řiďte se tím vždy!“ pravil v denním rozkazu velitel 310. československé perutě Alexander Hess v červenci 1940. A 17. srpna, když již letecká bitva o Británii zuřila v plné síle, byla 310. perut' na základně v Duxford prohlášena britským velením za plně bojeschopnou. K prvnímu bojovému střetnutí s Luftwaffe se českoslovenští stíhači dostali 26. srpna. O tom, že si počínali úspěšně, svědčí slova jejich britského velitele G. D. M. Blackwooda: *„Tehdy jsem poznal, jak českoslovenští letci dovedou bojovat. Nebylo třeba rozkazů rádiem, vrhli se na Němce bez váhání. Neberu-li v úvahu, že jsem byl v tomto boji sám sestřelen, byl jsem s výsledkem prvního utkání vrcholně spokojen.“*

Není žádným tajemstvím, že Češi při bombardování okupované části Evropy často porušovali předepsanou výšku 3000 metrů a pouštěli se jen 200 metrů nad zem, aby přesně zasáhli své cíle. Zpátky se pak vraceli s rozstřílenými letadly a fyzicky i psychicky vyčerpáni.

V Duxfordu zůstala 310. perut' až do poloviny roku 1941. V bitvě o Británii bojovalo 87 československých letců, osm z nich padlo. Ze zahraničních jednotek východní Evropy

byli po Polácích právě Čechoslováci nejvíce zastoupeni v britském Královském letectvu. I proto se „Czech pilots“ těší dodnes v Británii velké úcty a ve Westminsterském opatství jim byla roku 1991 odhalena pamětní deska.

Czechoslovakian and British pilots of No 310 Squadron, Duxford, September 1940.

V roce 1977 Imperiální válečné muzeum v Londýně letiště odkoupilo, aby se mohlo stát jedním z největších leteckých muzeí v Evropě. K čtyřem historickým hangárům přibyla nová hala č. 1, ve které je vystavena největší část leteckých sbírek. Zatím posledním „přírůstkem“ je Americké letecké muzeum, jehož budovu navrhl roku 1991 britský architekt sir Norman Foster. O rok později za ni obdržel prestižní architektonickou Stirlingovu cenu.

V této hale jsou téměř všechny typy letadel, které sloužily v letectvu Spojených států během druhé světové války. Největší prostor haly ale zabírá poválečný bombardér B-52, který je dosud v činné službě. Muzeum však není jen mrtvou schránkou pro exponáty, ale z jeho ranveji každý den startují historická letadla a při leteckých dnech zažívá možná stejný provoz jako za války. Přístupné jsou i hangáry, v nichž se restaurují historická letadla. Muzeum vlastní nebo má vypůjčených na 200 letadel, od dvojplošníků z první světové války až třeba po moderní tryskové dopravní stroje, mnohé z nich jsou letuschopné. Chloubou expozice je nadzvukový Concorde, jehož interiér včetně kabiny je možné si prohlédnout.

Nejpočetněji je ale zastoupena jedna z nejslavnějších stíhaček druhé světové války – Supermarine Spitfire. Vystaven je rovněž jeden z nejlepších bombardérů své doby – čtyřmotorový Avro Lancaster. Tento typ se proslavil mimo jiné zničením německých přehrad na řece Ruhr, speciálními „wallisovými pumami“ v květnu 1943. Také tuto pumu válcovitého tvaru si mohou návštěvníci muzea prohlédnout. K velkým zážitkům patří rovněž prohlídka mohutného létajícího člunu Short Sunderland, ponorky a torpéda.

V části věnované bitvě o Británii najdeme i „nelétající“ exponát. Je jím sanitní vůz, který patřil jedné z Baťových továren v Anglii. Během bitvy jej továrna poskytla na pomoc obětem postižených bombardováním Luftwaffe.

I když mezi poválečnými letadly převládají britské a americké stroje, mezi exponáty je i několik sovětských Migů a dokonce cvičný Albatros z Aera Vodochody. Nejsou tu však jen vojenská letadla, na volné ploše jsou umístěny civilní dopravní letouny, mezi nimi například Bristol Britannia, která sloužila i u Československých aerolinií, či proslulý De Havilland DH 106 Comet.

Pro návštěvníky, kteří se nebojí létat, několikrát denně startují na vyhlídkové lety historické dvouplošníky.

V záplavě exponátů a nejrůznějších lákadel by návštěvník neměl vynechat prohlídku operační místnosti, která byla rekonstruována do stavu v době bitvy o Británii. Na nástěnné tabuli je vidět číslo 310, které patřilo první československé stíhací squadroně RAF. Najdete zde fotografie českých letců a jejich osobní věci.

Postaráno je i o pohodlí návštěvníků. Pro rozlehlost areálu jezdí mezi jednotlivými halami vláček. Muzeum je otevřeno denně od 10 do 18 hodin. Vstupné činí 13 £, pro děti do 15 let zdarma. Bližší informace na www.iwm.org.uk.

Z Londýna se tam dostanete autem po dálnici M 11 a sjedete na výjezdu číslo 10, parkoviště je zdarma. Vlakem nebo autobusem do Cambridge, odkud jezdí do muzea zdarma zvláštní autobusy.

Petr Kosina

Z PŘÍRODY

Konec limby v budišovském parku

Borovice limba (*Pinus cembra* L.) je v České republice pěstována v parcích a zámeckých zahradách jako dekorativní dřevina. Snad nejstarší strom měl být vysazen roku 1812 v Hluboši. Původní je ve vysokých polohách Alp a Karpat, i když nepřilíší úspěšné pokusy o její vysazování v našich horách (Krkonoše, Hrubý Jeseník, Moravskoslezské Beskydy) proběhly také. Z jižní Moravy byl v roce 1978, tedy před cca 30 lety, uváděn její výskyt ve 14 parcích. Jejich počet dnes bude jistě mnohem menší. Staré stromy odcházejí, přece jen klimatické podmínky, na které jsou přizpůsobeny, jsou trochu jiné.

Strom v budišovském parku byl cca 25 m vysoký, což je zřejmě maximální výška, kterou v těchto podmínkách může dosáhnout, a měl obvod kmene 140 cm. Rostl nedaleko skupiny soch faunů. V létě roku 2006 byl již suchý, s loupající se kůrou. Doba, kdy bude pokácen, asi není daleko a budišovský park tak přijde o další zajímavost. Strom byl v parku přehlížen, protože jeho celkový vzhled byl odlišný od typické podoby limb, jak ji známe z vysokých hor, a znaky, podle kterých by se dal snadno poznat, byly obtížně přístupné. Jehlice byly ze země nedosažitelné (borovice limba se vyznačuje pěti jehlicemi ve svazku podobně jako běžnější vejmutovka) a šišky s nápadnými, nekřídlatými, asi 1 cm velkými semeny byly vzácné, a když už spadly na zem, pochutnali si na nich drobní hlodavci.

RNDr. Karel Sutory

Zahradníkův rok

Bližíme se opět po roce ke konci zahradní sezóny, květena se pomalu chystá na zimní odpočinek. S přicházejícím podzimem se s námi loučí svými bohatými květy mnohé vytrvalé rostliny – trvalky.

O nich dnes krátce. Nejprve si je představme. Jsou to vytrvalé rostliny, nikoliv však dřeviny. Je to velmi rozmanitá rodina rostlin zahrnující v sobě zástupce druhů snášejších slunná až úpalem sužovaná stanoviště. Mnohé druhy rostou i v těch nejextrémnějších stanovištích skal, sutí. Říkáme jim někdy skalničky. Typickými zástupci jsou mnohačetné druhy rozchodníků, pryšců, lomikámenů, hořců, trávníček a jiných.

Dále potom tady máme druhy půd výživných, úrodných, přiměřeně vlhkých. Tato velká skupina trvalek v sobě skrývá majestátní druhy rostlin ozdobných nejenom květy, ale také listy. Z kvetoucích vzpomeňme denivky, pivoňky, astry, zvonky, kopretiny, srdcovky, krásnoočka a jiné.

Máme však ještě skupinu trvalek dobře snášejších stanoviště ne příliš vhodná pro jiné druhy rostlin, jako dřeviny, jehličnany. Trvalek, které mohou vhodně doplňovat některé druhy dřevin, nebo je úplně nahradit, je celá řada. Takové kapradiny, hosty, popelivky, bergénie kosatce, na podzim kvetoucí hvězdnice, nebo překrásné čechravy, nám dokážou rozjasnit a prosvětlit ne jeden tmavý kout naší zahrady. Přitom ani nevyžadují nějakou zvláštní péči.

Pokud budeme trvalky dělit na druhy podle nároků na stanoviště, je stejně důležité je rozdělit podle funkce, kterou by na stanovišti měly plnit, a to solitérní druhy, nebo skupinové, půdopokryvné, pnoucí, atd.

O trvalkách s léčivými vlastnostmi – tzv. léčivých rostlinách – jenom tolik, že je můžeme použít do výsadeb nejenom pro jejich léčivé vlastnosti, mnohé z nich jsou i velice estetické.

Do trvalek bychom mohli také zařadit okrasné trávy. Jsou součástí zeleně našich zahrad, jdou ruku v ruce s trvalkami. Jsou velmi dobře použitelné v kombinacích s jehličnany i s listnatými stromy a keři. Nemají zvláštní nároky na stanovištní podmínky – alespoň celá řada z nich. Také některé trávy jsou vhodné do vlhkých přistíněných míst – ostřice. Také mnohé z nich vydrží třeba sucho a úpal – kostřavy, metlice, prosa, voustace, miskanty.

A proč jsme psali právě o trvalkách a travinách? Zastesklo se nám po zářivých květech letních druhů rudbékií, ostrožek, zvonků a jiných. Na podzim se s námi loučily svými bohatými květy hvězdnice a třezalky. Na sklonku zimy byly prvními posly jara sasanky, petrkliče a hlaváčky. Nemůžeme jmenovat všechny krásné a zajímavé druhy. Jenom si vzpomeňme na některé z nich. Potkáváme je na svých cestách krajinou nedotčenou i v cíleně upravených plochách zeleně soukromých zahrad, či veřejné zeleně. Přicházejí i stále nové druhy a kultivary, tím se nám naše možnosti v použití této pozoruhodné zeleně zvyšují a určitě si zaslouží naši i vaši pozornost.

Molnárovi

SPORT

Volejbalový turnaj žen v Chlumku

Již třetím rokem jsme se zúčastnili volejbalového turnaje v Chlumku, který se konal 1. července 2006. Tentokrát se sjelo sedm ženských družstev, která hrála systémem každý s každým, což prověřilo síly všech zúčastněných.

Družstvo ve složení: R. Nováčková, J. Pavlíčková, E. Jarošová, M. Rauscherová, J. Tesařová. P. Doležalová a L. Doležalová za morální podpory Petra a Katky Rauscherových, kteří povzbuzovali, obstálo výborně, a již potřetí obhájilo zlatý pohár.

Počasi nám přálo a již nyní se těšíme na příští rok, doufejme, že opět zlatý.

Kolektiv volejbalistek

Konečně

Podzimní část fotbalové I. B. třídy začali budišovští fotbalisté o pouti s B-mužstvem Velkého Meziříčí, které do I. B. soutěže postoupilo a chce postupovat ještě výše. Po vyrovnaném prvním získali meziříčtí ve druhém poločase výraznou převahu, ze které vytěžili tři branky. Příští týden zajížděli naši fotbalisté do Šebkovic, odkud si přivezli porážku 0:2.

Ve třetím kole přijelo do Budišova mužstvo z Brtnice, které svoje dvě předcházející utkání vyhrálo. Od začátku utkání bylo jasno, kdo je na hřišti pánem, a bylo jen otázkou času, kdy bude naše mužstvo skórovat. Stalo se tak až ve druhém poločase, kdy jsme se dostali do vedení po penaltě. Na průběh utkání nemělo vliv ani brzké vyrovnání, náš tlak přetrvával a vzápětí vyústil v další dvě branky v síti soupeře. Po excelentním výkonu jsme vyhráli 3:1

Těsně po vítězném utkání vznikla tato fotografie

Stojící zleva: Miloš Vávra – masér, Tomáš Svoboda, Petr Tesař, Milan Koš, Jan Dvořák, David Kašpar, Lukáš Chalupa, Nguyen Sy Bo, Karel Houzar a Josef Cabejšek – trenér

Klečící zleva: Richar Ležák – asistent trenéra, Pavel Dostál, Ladislav Večeřa, Miroslav Mejzlík, Antonín Langr, Roman Vašíček a Kamil Chalupa

Ležící zleva: Ondřej Syrový a Karel Věžník

Chybí: Jiří Havelka

Závěr podzimní části I. B. muži, ročníku 2006/2007, ve fotbale

1. 10.	Budišov – Rudíkov	15:00 hod
8. 10.	Luka nad Jihlavou – Budišov	15:00 hod, odj. autobusu 13:15 hod
15. 10.	Budišov – Rokytnice	14: 30 hod
22. 10.	Nový Rychnov – Budišov	15 :00 hod, odj. autobusu. 12:30 hod
29. 10.	Budišov – Křižanov	14:30 hod
5. 11.	Jakubov – Budišov	10:15 hod, odj. autobusu. 8:30 hod

Výsledky turnajů konaných na novém víceúčelovém hřišti

Nohejbal 24. června 2006 (o pohár obecního zastupitelstva)

Účast 10 trojic

1. BoPo (Řídký, Svoboda, Wildmann)
2. Vrchní prchni (Sedláček, Šilhavý, Široký)
3. Famelije (Kašpar, Pavlíček Marek, Pavlíček Martin)
4. Čur. team
- 5.–6. Dědci a Strakatí
- 7.–8. Kameňáci a Tulka
- 9.–10. Kanáři a Umbro

Tenis 12. srpna 2006

Účast 10 dvojic

1. Kos, Tejral, Moravské Budějovice
2. Uhlíř, Nosek, Třebíč
3. Mahr ml., Obršlík, Třebíč
4. Juříček, Malý, Třebíč

Domácí borci skončili mezi nepostupujícími.

Volejbal 19. srpna 2006-09-13

Účast 10 týmů

1. Restaurace Sport Budišov
2. Velké Meziříčí
3. OSLO-OSK Oslavice
4. Alpine Mohelno
- 5.-8. Budišov, Gympl Velké Meziříčí, STS Chvojkovice Brod a Mostiště

POČASÍ

Přehled srážek v měsících

červen	67,4 mm
červenec	21,0 mm
srpen	134,8 mm